

Een naburig deepfake-recht. Echt?

Bernt Hugenholtz¹

Deepfake porno, politieke manipulatie en misinformatie reclame hebben verstreckende gevolgen voor privacy, democratie en vertrouwen in media en wetenschap. Najaar 2025 is een initiatiefwetsvoorstel gepresenteerd dat voorziet in de invoering van een naburig recht op deepfakes van personen. Het voorstel kent aan iedere natuurlijke persoon een exclusief en licentieerbaar recht toe op 'zijn' of 'haar' deepfakes. Daarmee wordt een in wezen privacyrechtelijke aanspraak gegoten in het jasje van het intellectuele eigendomsrecht. Deze benadering roept vragen op. Is aanvullende bescherming tegen deepfakes echt nodig, nu het bestaande recht reeds een uitgebreid arsenaal aan bescherming biedt? Past een dergelijk verhandelbaar recht binnen de systematiek van het Nederlandse en Europese recht? En draagt zo'n nieuw naburig recht bij aan de beteugeling van deepfakes of normaliseert en commercialiseert het juist het fenomeen dat het zegt te willen reguleren?

1. Inleiding

Op 30 oktober 2025 is een initiatiefwetsvoorstel 'in verband met de invoering van een naburig recht met betrekking tot deepfakes van personen' openbaar gemaakt. Het voorstel is afkomstig van het VVD-Kamerlid Rosemarijn Dral, dat in de op 12 november 2025 geïnstalleerde nieuwe Tweede Kamer echter niet is herkozen. Het voorstel is desondanks in consultatie gegaan, die op 31 december 2025 is geëindigd.² Het recente Regeerakkoord wijdt ook enkele zinnen aan deepfakes, zonder echter te verwijzen naar het wetsvoorstel.³

Het voorstel vertoont verwantschap met een eerder Deens voorstel, maar is verder zonder precedent in de EU. Voorgesteld wordt om aan alle natuurlijke personen een aan het auteursrecht verwant 'naburig recht' toe te kennen waarmee zij deepfakes kunnen verbieden dan wel – tegen betaling – toestaan. Het recht zou voortduren tot zeventig jaar na de dood van de persoon.

Het voorstel staat in contrast met een recent Duits voorstel dat strekt tot de strafbaarstelling van de schending van persoonlijkheidsrechten door *digitale Fälschung*.⁴ In veel andere landen wordt eveneens geworsteld met deepfakes. Alleen al in de Verenigde Staten zijn meer dan tien verschillende wetsvoorstellen ter bestrijding van deepfakes ingediend.⁵

Deze verscheidenheid aan wetgevende initiatieven illustreert de complexe problematiek, die raakt aan een veelheid van publieke en private belangen. Veruit de meeste deepfakes zijn pornografisch van aard ('deep porn'), met zeer ernstige gevolgen voor de afgebeelde vrouwen en kinderen. De recente commotie rond *Grok*, de AI-app van X waarmee gebruikers willekeurige personen konden 'uitkleden' en vervolgens 'delen' op X, illustreert dat. Terwijl het Nederlandse wetsvoorstel vooral lijkt te zijn ingegeven door de gedachte dat deepfakes een nieuwe bron van inkomsten voor de entertainmentwereld kunnen vormen, dringen anti-misbruikorganisaties aan op strenge maatregelen tegen dergelijke 'uitkleedapps'.⁶ Maar de gevaren van deepfakes gaan veel verder dan porno. Politieke deepfakes bedreigen de democratie. Deepfake-advertenties misleiden de consument. Meer in het algemeen ondermijnen deepfakes het vertrouwen in de wetenschap, de media en de werkelijkheid.⁷

De juridische discussie over deepfakes is overigens niet nieuw. Al in 2021 concludeerde een uitvoerige Tilburgse studie in opdracht van het WODC dat het bestaande materiële recht in het algemeen voldoende

Deze verscheidenheid aan wetgevende initiatieven illustreert de complexe problematiek, die raakt aan een veelheid van publieke en private belangen

bescherming biedt tegen deepfakes. Wel deed de studie voorstellen om de handhaving te verbeteren.⁸

Dit artikel vormt een kritische bespreking van de inhoud, het nut, de noodzaak en de systematiek van het Nederlandse wetsvoorstel. Daaraan vooraf gaat een korte inventarisatie van het huidige materiële recht. Het artikel wordt afgesloten met de belangrijkste bevindingen.

2. Deepfakes

Het woord 'deepfake' staat sinds 2018 in de Dikke van Dale. Het woordenboek definieert dit als een 'digitaal gemanipuleerd geluids- of beeldbestand, met name een foto of film, van een (bekende) persoon die dingen doet en zegt die hij in werkelijkheid niet gedaan of gezegd heeft'.⁹ De term 'deepfake' is een contractie van *deep learning* en *fake*. 'Deep learning' verwijst naar AI op basis van neurale netwerken, de techniek die aan de populaire generatieve AI-modellen, zoals ChatGPT en Gemini, ten grondslag ligt. 'Fake' is in goed Nederlands nep of namaak.

Hoewel het goed mogelijk is om met behulp van AI teksten na te bootsen, wordt de term in de praktijk vooral gebruikt ter aanduiding van door AI gegenereerde of gemanipuleerde beelden of geluiden. De AI-Verordening ('AI-Vo') die in 2024 door de Europese Unie is aangenomen¹⁰ om de ergste risico's van AI te beperken, definieert een deepfake als volgt: 'door AI gegenereerd of gemanipuleerd beeld-, audio- of videomateriaal dat een gelijkend vertoont met bestaande personen, voorwerpen, plaatsen, entiteiten of gebeurtenissen, en door een persoon ten onrechte voor authentiek of waarheidsgetrouw zou worden aangezien'.¹¹ Een deepfake kan volgens deze definitie zowel betrekking hebben op personen als op andere objecten of gebeurtenissen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gefingeerde beelden van wilde dieren of natuurverschijnselen.¹²

Aangezien het wetsvoorstel dat de aanleiding vormt van dit artikel enkel betrekking heeft op deepfakes van personen, zal dit artikel zich daartoe beperken. Dergelijke deepfakes zijn voor de mediagebruiker tegenwoordig dagelijkse kost. Het internet en de sociale media worden

Dergelijke deepfakes zijn voor de mediagebruiker tegenwoordig dagelijkse kost

overspoeld door nep-filmpjes van politici, nep-porno met bekende en onbekende personen en nep-video's van uit de dood herrezen pop- of filmsterren.

Het creëren van deepfakes is kinderspel. Hoewel de AI-modellen van de grote aanbieders tegenwoordig zijn voorzien van technische maatregelen om het genereren van deepfakes van levende personen te bemoeilijken, zijn er allerlei gespecialiseerde deepfake-generators op het internet verkrijgbaar waarmee de gebruikers hun gang kunnen gaan.

De maatschappelijke schade die door deepfakes wordt aangericht is enorm. Deepfake-porno fungeert niet alleen als verdienmodel, maar ook als middel tot wraak ('revenge porn'), afpersing en pesterij.¹³ Deepfakes kunnen het publiek misleiden, het openbare debat vergiftigen, haat zaaien, het politieke debat manipuleren en het vertrouwen in de wetenschap, de journalistiek en de publieke media ondermijnen. Net als desinformatie in het algemeen vormen deepfakes een bedreiging voor onze steeds kwetsbaarder wordende democratie. Deepfakes vormen ook een gevaar voor de volksgezondheid door het gebruik van video's waar in deepfakes beelden van bekende artsen worden gebruikt voor misleidende gezondheidsclaims.¹⁴ Soms fungeren deepfakes zelfs als wapens van hybride oorlogsvoering, zoals de video waarin president Zelensky enkele weken na de Russische inval in Oekraïne zijn natieleek op te roepen tot overgave.¹⁵

Daarnaast veroorzaken deepfakes schade aan allerlei private belangen. Deepfake-porno schaadt de eer en reputatie van talloze bekende en minder bekende personen. Deepfakes kunnen gebruikt worden voor identiteitsfraude en allerlei oplichtingspraktijken of voor het vervalsen van bewijs in gerechtelijke procedures. Ook

Auteur

1. Prof. mr. P.B. Hugenholtz is emeritus hoogleraar Informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam. De auteur bedankt Etienne Valk en Daniël de Weerd voor nuttige opmerkingen bij een eerder concept van dit artikel.

Noten

2. Voorstel van wet van het lid Dral houdende wijziging van de Wet op de naburige rechten in verband met de invoering van een naburig recht met betrekking tot deepfakes van personen (Wet naburig recht deepfakes van personen), te vinden op internetconsultatie.nl/zeggenschapover-deepfakes/b1. De reacties op de consultatie 'uit het veld' zijn overwegend kritisch.

3. Regeerakkoord: *Aan de slag. Bouwen*

aan een beter Nederland, Coalitieakkoord 2026-2030, D66, VVD en CDA, 30 januari 2026, p. 60.

4. 'Entwurf eines Gesetzes zum strafrechtlichen Schutz von Persönlichkeitsrechten vor Deepfakes', 27 augustus 2025, *Drucksache* 21/1383 te vinden op dserver.bundestag.de/btd/21/013/2101383.pdf.

5. J.C. Ginsburg & G.W. Austin, 'Deepfakes in Domestic and International Perspective', *Columbia Journal of Law & the Arts* 2025, vol. 48, te vinden op ssrn.com/abstract=5127178, noot 3.

6. NOS Nieuws, 'Strengere regels AI-tool X om 'uitkleden' mensen niet meer mogelijk te maken', nos.nl/artikel/2598298-strengere-regels-ai-tool-x-om-uitkleden-mensen-niet-meer-mogelijk-te-maken. Inmiddels heeft X bekend gemaakt dat met Grok

geen seksuele afbeeldingen van bestaande personen meer kunnen worden gemaakt; zie 'Musks Grok mag geen seksuele deepfakes meer maken', *BNR* 15 januari 2026, bnr.nl/nieuws/tech-innovatie/10592091/musks-grok-mag-geen-seksuele-deep-fakes-meer-maken-maar-alleen-waar-het-verboden-is.

7. E.J. Dommering, 'Artificiële Intelligentie: waar is de werkelijkheid gebleven?', *Computerrecht* 2023/258, p. 476.

8. B. van der Sloot, Y. Wagensveld & B.J. Koops, 'Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving', studie verricht in opdracht van het WODC, Tilburg: 2021.

9. Van Dale Online, vandale.nl/pages/van-dale-online.

10. Verordening (EU) 2024/1689 van het

Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie, *PbEU* L 2024/1689 van 12 juli 2024.

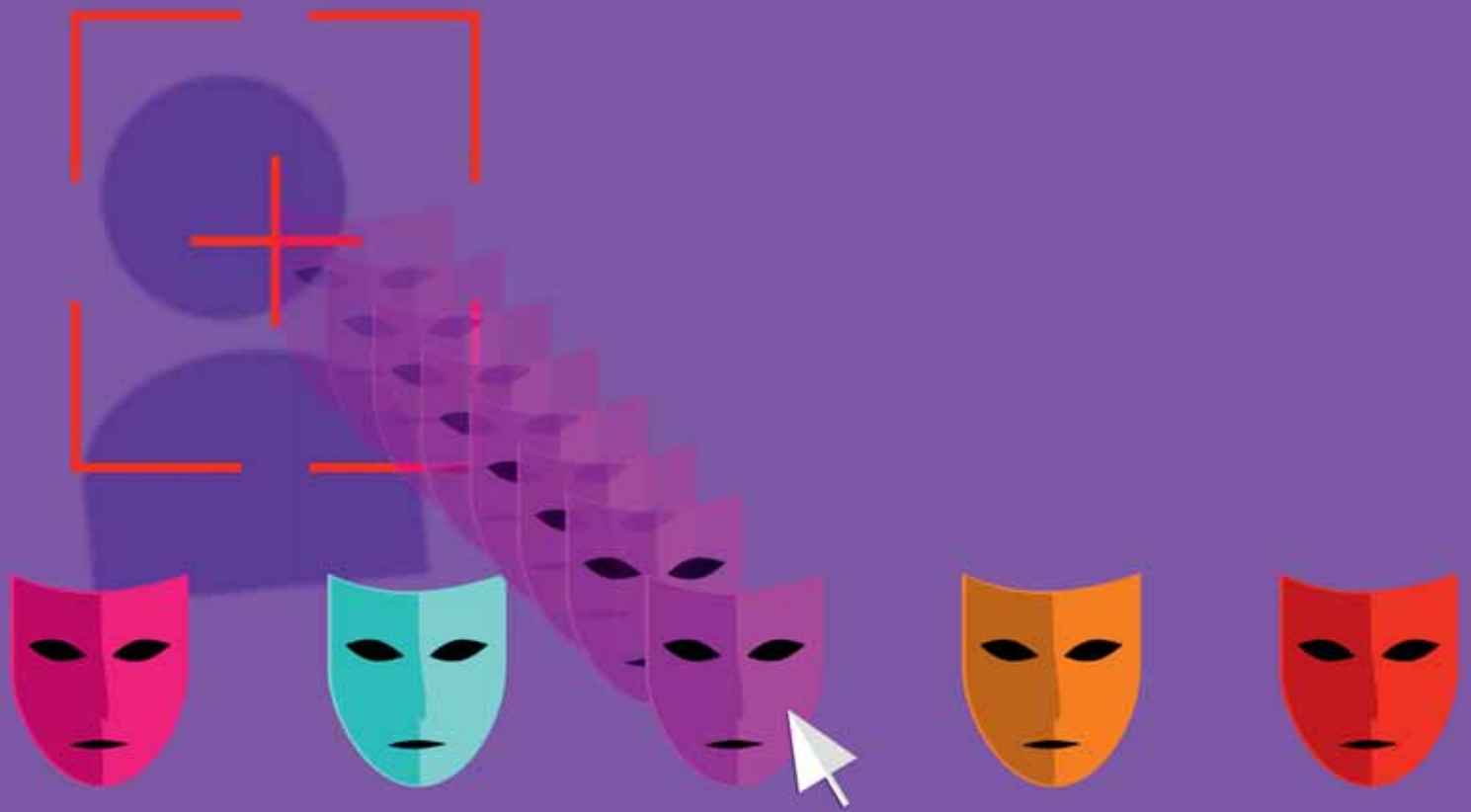
11. Art. 3 (60) AI-Vo.

12. Zie 'Pieter van Vollenhoven al jaren gefopt door de bizarre AI-video's die hij deelt', *De Nieuwe Revu* 3 december 2025, revu.nl/artikel/671427/pieter-van-vollenhoven-al-jaren-gefopt-door-de-bizarre-ai-video's-die-hij-deelt.

13. Zie de reactie van de Stichting Offlimits op de internetconsultatie.

14. Zie de reactie van het KNMG op de internetconsultatie.

15. *Euronews* 3 maart 2022, euronews.com/my-europe/2022/03/16/deepfake-zelenskyy-surrender-video-is-the-first-intentionally-used-in-ukraine-war.

© Shutterstock Image ID 1600628188

kunnen deepfakes de commerciële belangen schaden van beroemdheden, acteurs en artiesten met verzilverbare populariteit.

Hier staat tegenover dat deepfakes soms ook nuttige toepassingen hebben. Deepfakes kunnen een middel zijn van politieke satire of gebruikt worden in historische documentaires. In de filmindustrie kunnen deepfakes worden gebruikt om dode acteurs tot leven te wekken of voor scènes die voor filmacteurs te gevaarlijk zouden zijn.

Deepfakes worden soms ingezet bij de opsporing van strafbare feiten en forensisch onderzoek. En in de psychologie wordt geëxperimenteerd met deepfakes om trauma's te verwerken.¹⁶

3. Deepfakes naar huidig recht

Het huidige Nederlandse recht en het Unierecht voorzien reeds in een scala van privaatrechtelijke, strafrechtelijke en bestuursrechtelijke regels waarmee het gebruik van deepfakes kan worden beteugeld. Deze regels worden hieronder kort beschreven.

Over het portretbegrip bestaat overvloedige jurisprudentie met als constante factor dat de Hoge Raad het begrip telkens iets oprekt

Portretrecht

Het portretrecht is het recht van de afgebeelde persoon (de 'geportretteerde') om zich te verzetten tegen de openbaarmaking van zijn portret, voor zover hij een 'redelijk belang' kan invoeren. Zo'n belang kan zedelijk¹⁷ of commercieel¹⁸ zijn, of een combinatie van beide. Het recht geldt enkel voor 'portretten' van een persoon. Over het portretbegrip bestaat overvloedige jurisprudentie met als constante factor dat de Hoge Raad het begrip telkens iets oprekt. Kort samengevat is van een 'portret' sprake bij een afbeelding van een persoon waaruit 'de identiteit van die persoon kan blijken'.¹⁹

Niet is vereist dat de in het 'portret' afgebeelde persoon identiek is aan de persoon die zich op het portretrecht beroept. Volgens het *Verstappen*-arrest kan ook de afbeelding van een *look-alike* als portret worden aange-merkt.

'Daarvoor is niet alleen vereist dat deze persoon in de afbeelding van de *look-alike* kan worden herkend, maar ook dat de mogelijkheid tot herkenning door bijkomende omstandigheden is vergroot'.²⁰

Hoewel het portretrecht in de Auteurswet is geregeld,²¹ maakt het geen deel uit van het auteursrecht. Immers, de mens is niet de schepper van zijn eigen uiterlijk. Evenmin is het portretrecht te kwalificeren als een recht van intellectuele eigendom.²² Het portretrecht vindt zijn enige rechtsgrondslag in het privacy-recht van artikel 8 EVRM, zo blijkt uit het *Cruiff*-arrest van de Hoge Raad.²³ Zowel

het zedelijke als het financiële belang van de geportretteerde zijn hiertoe te herleiden. Dat maakt van het portretrecht echter geen absoluut verbodsrecht. Net als andere privacyrechten zal het portretrecht steeds moeten worden afgewogen tegen de in artikel 10 EVRM beschermde uitingsvrijheid. Voor bekende personen (*public figures*) betekent dit dat zij zich in veel gevallen niet tegen publicatie van hun portretten kunnen verzetten.²⁴ Ten aanzien van personen zonder publieke bekendheid geldt echter 'dat zij openbaarmaking van hun portret in beginsel niet behoeven te dulden', aldus de Hoge Raad.²⁵

Het behoeft al met al geen betoog dat een gedeept-fakete persoon zich op grond van het portretrecht tegen een deepfake kan verzetten.²⁶ Een geluidsopname van (de stem van) een persoon is echter geen 'portret';²⁷ een door AI gegenereerde digitale replica van een menselijke stem (*voice clone*) valt daarom buiten de reikwijdte van het portretrecht.²⁸ Na de dood van de geportretteerde kunnen nabestaanden dezelfde rechten uitoefenen als de geportretteerde toekwamen. Onder nabestaanden verstaat de Auteurswet de ouders, de echtgenoot of de geregistreerde partner en de kinderen.²⁹ Het portretrecht eindigt daarom met het overlijden van de geportretteerde c.q. van de langstlevende van deze nabestaanden.

Algemene verordening gegevensbescherming

Zeer relevant bij de bestrijding van deepfakes zijn de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens. Deze zijn neergelegd in de Algemene verordening gegevensbescherming ('AVG') en de Uitvoeringswet AVG ('UAVG'). De AVG geldt voor de verwerking van 'persoonsgegevens', dat wil zeggen: 'alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon' (artikel 4 sub 1 AVG). Volgens de AVG is een persoon 'identificeerbaar' als deze 'direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van [...] een of meer elementen die kenmerkend zijn voor de fysieke, fysiologische, genetische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit van die natuurlijke persoon'. Een afbeelding van de fysieke kenmerken van een persoon waardoor deze kan worden geïdentificeerd, geldt dus als 'persoonsgegeven'; hetzelfde geldt voor een geluidsopname van een stem.³⁰ Het

Het behoeft geen betoog dat een gedeept-fakete persoon zich op grond van het portretrecht tegen een deepfake kan verzetten

spreekt, hiervan uitgaande, vanzelf dat deepfakes van levende personen als persoonsgegevens in de zin van de AVG zijn aan te merken, tenzij de persoon op basis van de deepfake redelijkerwijs niet te identificeren is.³¹ Dat laatste zal mogelijk het geval zijn bij synthetische beelden waarbij van een zeer groot aantal afbeeldingen van personen gebruik is gemaakt.³²

Ook de afbeeldingen waarmee deepfakes gegenereerd worden, zijn als persoonsgegevens te beschouwen. Persoonsgegevens mogen alleen verwerkt worden 'op een wijze die ten aanzien van de betrokkene rechtmatig, behoorlijk en transparant is' en voor zover dit gebeurt voor 'welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden'. Daarnaast moet de gegevensverwerking proportioneel zijn en de gebruikte gegevens juist zijn.³³ Voor de verwerking van 'biometrische gegevens' en 'gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid' geldt het nog zwaardere 'nee, tenzij' regime van artikel 9 AVG.

De AVG geldt weliswaar niet voor verwerking van persoonsgegevens 'door een natuurlijke persoon bij de uitoefening van een zuiver persoonlijke of huishoudelijke activiteit', maar het delen via de sociale media van zelfgemaakte deepfakes overstijgt al snel de privésfeer.³⁴ De AVG is evenmin van toepassing op de persoonsgegevens van overleden personen.³⁵

Verwerking van persoonsgegevens is rechtmatig indien de betrokkene toestemming heeft gegeven voor de verwerking van zijn persoonsgegevens 'voor een of meer specifieke doeleinden'.³⁶ Daarvoor gelden strikte voorwaarden.³⁷ De AVG definieert 'toestemming' als 'elke vrije, specifieke, geïnformeerde en ondubbelzinnige

16. B. van der Sloot, *Regulating the Synthetic Society*, Hart, 2024, p. 22 e.v.

17. HR 1 juli 1988,

ECLI:NL:HR:1988:AB7688, NJ 1988/1000 (Vondelpark).

18. HR 19 januari 1979,

ECLI:NL:HR:1979:AC6461, NJ 1979/383 (Schape met de 5 Pooten).

19. HR 2 mei 2003,

ECLI:NL:HR:2003:AF3416, NJ 2004/80, m.nt. E.J. Dommering (Breekijzer).

20. HR 22 april 2022,

ECLI:NL:HR:2022:621, NJ 2022/290, m.nt. J.H. Spoor (Verstappen/Picnic), r.o. 3.2.2.

21. Art. 19-21 en 35 Aw.

22. P.B. Hugenholtz, 'Het zwarte Schape: commercieel portretrecht in de periferie van het recht van de intellectuele eigendom', in:

D.J.G. Visser (red.), *Commercieel portretrecht. 30 jaar 't Schape met de 5 pooten*, Delex, 2009, p. 235.

23. HR 14 juni 2013,

ECLI:NL:HR:2013:CA2788, NJ 2015/112, m.nt. P.B. Hugenholtz (Cruijff/Tirion).

24. EHRM 24 juni 2004,

ECLI:CE:ECHR:2004:0624JUD005932000, NJ 2005/22, m.nt. E.J. Dommering; en EHRM 7 februari 2012, ECLI:CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, NJ 2013/250, m. nt. E.J. Dommering (Caroline von Hannover/Duitsland I en II).

25. HR 14 juni 2013,

ECLI:NL:HR:2013:CA2788, NJ 2015/112, r.o. 3.6.2.

26. Spoor Verkade Visser, *Auteursrecht*, 5de druk, p. 392.

27. Rb. Midden-Nederland 9 januari 2020, ECLI:NL:RBMMNE:2020:24 (Stemfragment),

AMI 2020/7, m.nt. A.M. van Aerde. Zie E. Valk, 'Rechtsbeschermingsmogelijkheden van het stemgeluid onder Nederlands portretrecht in de context van audio-deep-fakes', *Ars Aequi* AA20230627.

28. Slachtoffers van voice cloning kunnen echter wel een beroep doen op de AVG; zie hierna.

29. Art. 25a Aw. Zie M.M.M. van Eechoud e.a., 'Data na de dood – juridische aspecten van digitale nalatenschappen'. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Amsterdam, 2021, p. 33.

30. Rb. Midden-Nederland 9 januari 2020, ECLI:NL:RBMMNE:2020:24 (Stemfragment),

AMI 2020/7, m.nt. A.M. van Aerde, r.o. 4.2: 'een stem van een persoon is (net als bijvoorbeeld de vingerafdruk of de vorm van de iris) een biometrisch persoonsgegeven.'

31. WODC-studie, p. 69.

32. WODC-studie, p. 72. Zie bijvoorbeeld, 'Eline van der Velden maakte een AI-actrice', *NRC* 31 december 2025, nrc.nl/nieuws/2025/12/31/eline-van-der-velden-maakte-een-ai-actrice-ai-talenten-als-tilly-zullen-een-heel-nieuw-genre-vormen-a4915739.

33. Art. 5 lid 1 AVG.

34. Art. 2 lid 2 lid c AVG; art. 2 lid 3 UAVG.

35. Overweging 27 AVG.

36. Art. 6 lid 1 sub a AVG.

37. Art. 7 AVG.

wilsuiting waarmee de betrokkene door middel van een verklaring of een ondubbelzinnige actieve handeling hem betreffende verwerking van persoonsgegevens aanvaardt'.³⁸ Daarbuiten valt dus de impliciete of stilzwijgende toestemming.³⁹ Een geldig gegeven toestemming kan altijd en zonder opgave van redenen worden ingetrokken.⁴⁰ Een eenmaal met toestemming gemaakte deepfake zal in dat geval moeten worden verwijderd.⁴¹

Verwerking van persoonsgegevens is eveneens toegestaan als de belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde dat rechtvaardigen, tenzij de belangen en grondrechten van de betrokkene zwaarder wegen.⁴² Deze uitzondering biedt ruimte voor het gebruik van deepfakes voor humoristische of satirische doeleinden, bijvoorbeeld in de vorm van een parodie.⁴³ Hierbij zullen de belangen van de gedeeffakete persoon moeten worden afgewogen tegen die van de maker van de parodie. Daarbij speelt de uitingsvrijheid uiteraard een belangrijke rol.

Het lijkt hoe dan ook geen twijfel dat het zonder toestemming maken en verspreiden van deepfakes in zeer veel gevallen niet aan de eisen van de AVG voldoet. Verwerking van persoonsgegevens in strijd met de AVG kan aanleiding geven tot een handhavingsmaatregel vanwege de Autoriteit Persoonsgegevens ('AP'), die toeziet op de naleving van de AVG.⁴⁴ Daarnaast kan handelen in strijd met de AVG waardoor een persoon materiële of immateriële schade lijdt een onrechtmatige daad opleveren.⁴⁵

Strafrecht

Het Nederlandse strafrecht bevat een groot aantal bepalingen die afhankelijk van de omstandigheden tegen de makers en verspreiders van deepfakes kunnen worden ingezet. Strafbaar gestelde delicten betreffen onder (veel) meer de vervalsing en het gebruik van biometrische persoonsgegevens (artikel 231a Sr); belediging van bevolkingsgroepen en discriminatie (artikel 137c e.v. Sr); smaad, smaadschrift, laster en belediging (artikel 261, 262 en 266 Sr); 'wraakporno' en het wederrechtelijk maken van seksuele afbeeldingen (artikel 139h Sr);⁴⁶ en het produceren en verspreiden van virtuele kinderpornografie (artikel 252 Sr). Uiteraard leveren met behulp van deepfakes gepleegde oplichting (artikel 326 Sr) en afpersing (artikel 317-318 Sr) ook strafbare feiten op.⁴⁷

Onrechtmatige daad

Handelen in strijd met het portretrecht, de AVG of het strafrecht is onrechtmatig. Los daarvan kan een gedeeffakete persoon zich ook beroepen op het in artikel 8 EVRM verankerde grondrecht op privacy, dat blijkens de rechtspraak van het EVRM onder meer de bescherming van de eer en reputatie omvat.⁴⁸ Tevens kan het maken en verspreiden van deepfakes op grond van de algemene zorgvuldigheidsnorm van artikel 6:162 BW een onrechtmatige daad opleveren.

IE-rechten

Bij de bestrijding van deepfakes spelen bestaande rechten van intellectuele eigendom maar een marginale rol. Weliswaar zijn de AI-modellen waarmee deepfakes worden gegenereerd getraind op grote hoeveelheden, doorgaans

Het lijkt geen twijfel dat het zonder toestemming maken en verspreiden van deepfakes in niet aan de eisen van de AVG voldoet

van het internet 'geschraapte' foto's, hetgeen aanleiding zou kunnen geven tot auteursrechtelijke claims van de fotografen, maar een deepfake zal op zichzelf zelden of nooit zijn te herleiden tot een specifieke foto. De deepfake zal daarom niet snel als auteursrechtelijke vervelvoudiging van een fotografisch werk zijn te beschouwen.

Evenmin zal een uitvoerende kunstenaar (een artiest of acteur) zich ten aanzien van een deepfake succesvol kunnen beroepen op de Wet op de naburige rechten ('WNR'). Deze wet beschermt uitvoerende kunstenaars alleen voor zover zij een werk van letterkunde, wetenschap of kunst (bijvoorbeeld een muziekwerk of een film-scenario) uitvoeren. De beschermingsomvang van het naburige recht is beperkt tot het reproduceren of openbaarmaken van de opname van de uitvoering.⁴⁹ In een deepfake van een artiest of acteur is de oorspronkelijke uitvoering echter niet terug te vinden, reden waarom de deze in de meeste gevallen niet als inbreuk zal zijn aan te merken.⁵⁰

AI-Verordening en DSA

Tot slot valt te wijzen op enkele recente Unierechtelijke regels die bij de bestrijding van deepfakes een aanvullende rol kunnen spelen.

De AI-Verordening ('AI-Vo') bevat een op deepfakes toegesneden transparantieplichting: 'gebruiksverantwoordelijken' (dat wil zeggen: professionele gebruikers) van een AI-systeem dat beeld-, audio- of videocontent genereert of bewerkt die een deepfake vormt, maken bekend dat de content kunstmatig is gegenereerd of gemanipuleerd.⁵¹ Tevens zijn de aanbieders van AI-systemen 'die synthetische audio-, beeld-, video- of tekstinhoud genereren' verplicht om de gegenereerde output in machineleesbare vorm te labelen, zodat (bijvoorbeeld) zoekmachines deze kunnen herkennen.⁵²

Daarnaast verplicht de AI-Verordening de aanbieders van algemene AI-modellen met een 'systeemrisico' om maatregelen te nemen om de risico's te beperken.⁵³ Volgens een op de verordening gebaseerde gedragscode betreffen deze risico's onder meer de 'privacy and the protection of personal data', 'false content', 'child sexual abuse material' en 'non-consensual intimate images'.⁵⁴ AI-apps waarmee gemakkelijk deepfakes van personen kunnen worden gemaakt, vallen hier ongetwijfeld onder.

De platformaanbieder die in kennis is gesteld van een illegale deepfake en nalaat deze prompt van zijn server te verwijderen, kan zich niet op de immuniteiten (*safe harbours*) van de Digitaliedienstenverordening beroepen⁵⁵ en kan daarom civielrechtelijk – of mogelijk zelfs strafrechtelijk – worden aangesproken. Daarnaast gelden voor

zeer grote platforms, zoals X, verplichtingen om systeemrisico's te mitigeren. Deze risico's betreffen onder meer eventuele aantasting van de in het EU-Handvest verankerde grondrechten op bescherming van de menselijke waardigheid, het privéleven en persoonsgegevens.⁵⁶

Tussenconclusie

Uit het voorgaande kan worden geconcludeerd dat personen die het slachtoffer zijn van deepfakes zich in rechte kunnen beroepen op een veelheid van materieelrechtelijke normen. De gemiddelde deepfake levert strijd op met het portretrecht, de AVG, artikel 8 EVRM en artikel 6:162 BW. Terecht concluderen de auteurs van de WODC-studie dat geen urgente lacunes bestaan in het huidige materiële recht. Wel constateren de onderzoekers problemen met de handhaafbaarheid.⁵⁷

4. Wetsvoorstel deepfakes: wat en waarom?

Het verbaast, gezien het voorgaande, dat de indieners van het wetsvoorstel het kennelijk toch nodig vinden om een geheel nieuw wettelijk beschermingsregime met betrekking tot deepfakes in het leven te roepen. Het voorstel voorziet in de verlening aan alle personen ('eenieder')⁵⁸ van een absoluut recht met betrekking tot het vervaardigen, reproduceren, verhandelen en openbaar maken van de 'deepfake van een persoon'. Dit recht zou een plaats moeten krijgen in de bestaande Wet op de naburige rechten.

Het maken van nepbeelden kan immers ook zonder AI worden gerealiseerd

Het object van dit nieuwe recht, de 'deepfake van een persoon', wordt als volgt gedefinieerd: 'een door artificiële intelligentie gegenereerd of gemanipuleerd beeld-, audio- of videomateriaal dat een gelijkenis vertoont met een bestaand of overleden natuurlijk persoon en door een persoon ten onrechte voor authentiek of waarheidsgetrouw

kan worden aangezien.' Over deze definitie, die is ontleend aan de AI-Verordening, hebben de ontwerpers niet goed nagedacht. Als het voor de gemiddelde waarnemer duidelijk is dat het beeld niet 'authentiek of waarheidsgetrouw' is, zou er dus geen sprake zijn van een 'deepfake'. Het gebruik van deepfakes van al lang overleden personen in nieuwe films of series zou om die reden buiten het bereik van het voorgestelde recht blijven. Hetzelfde geldt voor deepfakes van bekende personen afgebeeld in onwaarschijnlijke – bijvoorbeeld seksuele – omstandigheden. Ook rijst de vraag waarom de bescherming beperkt zou moeten blijven tot beeld- of geluidsmateriaal dat door AI is gemanipuleerd. Het maken van nepbeelden kan immers ook zonder AI worden gerealiseerd.

Voor het overige sluit het wetsvoorstel aan bij de bestaande structuur, rechten, beperkingen en regels van bijzonder contractenrecht van de WNR. Maar dat geldt niet voor de voorgestelde beschermingsduur. Deze eindigt zeventig jaar na de dood van de natuurlijke persoon waarop de deepfake betrekking heeft; deze termijn is aanzienlijk langer dan die van de bestaande naburige rechten⁵⁹ en is kennelijk ontleend aan de Auteurswet.⁶⁰

Anders dan de in de WNR thans geregelde rechten zouden de voorgestelde 'deepfake-rechten' niet overdraagbaar zijn. Daarentegen wordt licentiëring (toestemming) van deze rechten uitdrukkelijk mogelijk gemaakt, mits de licentie schriftelijk wordt verleend. Ten aanzien van deepfakes die bestemd zijn om deel uit te maken van een filmwerk verklaart het wetsvoorstel de regeling van het filmauteursrecht van overeenkomstige toepassing. Dit houdt in dat de deepfake-rechten van de filmacteurs vermoed worden aan de filmproducent te zijn overgedragen, tenzij schriftelijk anders is overeengekomen. Na het overlijden van de persoon komen de deepfake-rechten toe 'aan de bij uiterste wilsbeschikking aangewezen en bij gebreke van dien aan de nabestaanden'.⁶¹

Gebrekkige motivatie

De rechtvaardiging van het wetsvoorstel is opvallend mager. De memorie van toelichting benadrukt weliswaar de maatschappelijke gevaren van deepfakes, maar:

'Veel toepassingen van deepfaketechnologie bieden ook kansen. Zo worden deepfakes al steeds vaker

38. Art. 4 sub AVG

39. WODC-studie, p. 85.

40. Art. 7 lid 3 AVG.

41. WODC-studie, p. 85.

42. Art. 6 lid 1 sub f AVG.

43. WODC-studie, p. 87.

44. Art. 15-16 UAVG.

45. Art. 82 AVG.

46. Zie Rb. Amsterdam 2 november 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6923, *Mediaforum* 2024-2, nr. 4, m.nt. Th.O.M. Dieben (maken en verspreiden van een 'deepnude' strafbaar o.g.v. art. 139h Sr).

47. Uitvoerig: WODC-studie, p. 54-67.

48. WODC-studie, p. 99.

49. Art. 2 lid 2 sub b WNR.

50. R. Trouborst, C. Vrendenburg & D.

Visser, 'Nep echt onder het naburig recht', *NJB* 2022/93, afl. 2, p. 108.

51. Art. 50 lid 4 AI-Vo.

52. Art. 50 lid 2 AI-Vo.

53. Art. 55 lid 1 onder b AI-Vo.

54. GPAI Code of Practice, Safety and Security Chapter, Appendix 1.1, gebaseerd op art. 56 lid 2 onder c AI-Vo.

55. Art. 6 lid 1 Verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van Richtlijn 2000/31/EG ('DSA').

56. Art. 34 lid 1 (b) DSA.

57. WODC-studie, p. 183. Zie ook de antwoorden van de Minister van J&V op Kamervragen d.d. 19 september 2025, rijks-overheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/09/19/antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-in-de-strijd-tegen-deepfakes-krijgen-denen-copyright-op-eigen-gezicht-en-stem.

58. Zie art. O van het wetsvoorstel: 'De voorgaande artikelen zijn met betrekking tot de rechten bedoeld in artikel 7c, van toepassing op eenieder, ongeacht herkomst, nationaliteit of verblijfplaats [...]'. De bij naburige rechten regelmatig voorkomende reciprociteit wordt hier niet gesteld; terwijl (bijvoorbeeld) Amerikaanse acteurs hun deepfa-

ke-rechten in Nederland te gelde kunnen maken, geldt het omgekeerde niet.

59. Op grond van art. 12 WNR vervallen de rechten van uitvoerende kunstenaars vijftig jaar na de datum van de uitvoering; voor (muziek)uitvoeringen die in een fonogram (plaatopname) zijn vastgelegd geldt een termijn van zeventig jaar gerekend vanaf de eerste openbaarmaking van het fonogram.

60. Art. 37 lid 1 Aw.

61. Deze bepaling is ontleend aan de regeling van de morele rechten in art. 25 lid 2 Auteurswet.

commercieel ingezet en bieden daarmee ook nieuwe mogelijkheden voor uitvoerend kunstenaars in de entertainmentindustrie, zoals acteurs en artiesten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de deepfakes die zijn ingezet door ABBA en Kiss.’

De MvT erkent het bestaan van de hiervoor besproken beschermingsregimes, maar:

‘De bescherming die het Nederlandse en Europees recht op dit moment biedt tegen ongeoorloofd gebruik van deepfakes is onvoldoende. Het is onvoldoende duidelijk, onvoldoende samenhangend en onvoldoende kenbaar voor burgers. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om gewenst gebruik van deepfakes onder voorwaarden toe te staan. Deze problematiek speelt zowel bij levende personen als – in nog sterkere mate – bij overleden personen van wie deepfakes worden gemaakt.’⁶²

Dat het huidige recht tegen deepfakes onvoldoende bescherming zou bieden, wordt echter nergens onderbouwd en er worden geen voorbeelden gegeven van evidente lacunes. Weliswaar merkt de MvT op dat het portretrecht zich niet uitstrekt tot ‘voice clones’, maar een zin later wordt toegegeven dat deze wel onder de bescherming vallen van de AVG. Over de OD-grondslag van artikel 6:162 BW wordt opgemerkt:

‘Dat is evenwel een vage en ruime norm waarvan nooit op voorhand duidelijk is dat deze van toepassing is en die geen enkele rechtszekerheid biedt.’

Ja, zo lust ik er nog wel eentje.

Dat de huidige regels met betrekking tot deepfakes ‘onvoldoende duidelijk, onvoldoende samenhangend en onvoldoende kenbaar voor burgers’ zouden zijn, is uit de lucht gegrepen. Zoals hiervoor uiteengezet, raken deepfakes aan een grote verscheidenheid van private en publieke belangen; het is onzinnig om te dien aanzien een *one size fits all*-regime met maximale rechtszekerheid na te streven.

Wie het wetsvoorstel op zich laat inwerken, kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het de initiatiefnemers helemaal niet gaat om de versterking van de bescherming tegen deepfakes, maar om iets anders. Deepfakes ‘bieden nieuwe kansen’ en vormen een potentieel verdienmodel, niet alleen voor acteurs en artiesten, maar ook voor de ‘entertainmentindustrie’. Daarom voorziet het voorstel uitdrukkelijk in de handelbaarheid van deepfake-rechten in de vorm van licenties en – in het geval van filmproducties – overdracht van deze rechten.⁶³ Daarom wordt een beschermingsduur voorgesteld die veel langer is dan op grond van een privacy-rationale gerechtvaardigd zou zijn. Indien het wetsvoorstel bestaand recht zou zijn, zou met deepfakes van Charlie Chaplin († 1977), Elvis Presley († 1977) en André Hazes († 2004) nog jarenlang veel geld zijn te verdienen.

Met betrekking tot het in de VS ingediende voorstel voor een *NO FAKES Act*,⁶⁴ waar het Nederlandse voorstel mede door geïnspireerd is, constateerde prof. Ginsburg eerder:

‘... [...] the true purpose of the NO FAKES Act is to provide individuals (primarily celebrities) an enforceable property right to prevent – or perhaps more significantly – to control the marketing of their voices and visual likenesses. Or more accurately, and potentially perniciously, given the ambiguities surrounding the granting of rights, to provide licensee right holders, especially motion picture and record producers, with rights exclusively to exploit digital replicas.’⁶⁵

Evenals het Amerikaanse voorstel dient het Nederlandse ontwerp hoofdzakelijk de belangen van BN’ers, succesvolle artiesten en acteurs en de entertainmentindustrie. Daarbij valt op dat het wetsvoorstel geen aandacht besteedt aan de morele voorvraag of het wenselijk is dat uitvoerende kunstenaars hun digitale persona op deze wijze te gelden maken. In kunstenaarskringen heerst grote angst voor de opmars van de AI. In 2023 hebben de Amerikaanse acteursbonden maandenlang gestaakt om te voorkomen dat de grote filmstudio’s echte acteurs door digitale replicas zouden vervangen.⁶⁶ Dit wetsvoorstel zet echter een stap in deze richting.

De onbekende Nederlander wiens deepfake geen enkele economische waarde heeft, maar die van de indies van het wetsvoorstel toch een deepfake-recht cadeau krijgt, wordt er met de haren bijgesleept. Uit het voorstel blijkt op geen enkele manier hoe hij of zij gebaat is bij een zeer langdurig, verhandelbaar deepfake-recht.

Het ontwerp dient hoofdzakelijk de belangen van BN’ers, succesvolle artiesten en acteurs en de entertainmentindustrie

Integendeel, de gemakkelijke licentieerbaarheid van het recht zou wel eens een adder onder het gras kunnen zijn.⁶⁷ Niet ondenkbaar is dat in de nabije toekomst bepaalde techbedrijven de deepfake-rechten van gewone burgers zullen proberen op te kopen, bijvoorbeeld om na de dood deepfake-versies van de overledene aan de nabestaanden (terug) te verkopen.⁶⁸

5. Rechtssystematische bezwaren

Het wetsvoorstel besteedt nauwelijks aandacht aan de relatie van het nieuwe naburige recht tot bestaande regimes, zoals het privacy-recht, het IE-recht en het Unierecht. Deze relatie roept echter tal van vragen op, die hieronder worden aangestipt.

Relatie tot het privacyrecht

Zoals hiervoor geschetst, biedt het privacyrecht in zijn diverse gedaanten krachtige bescherming tegen het

Het wetsvoorstel besteedt nauwelijks aandacht aan de relatie van het nieuwe naburige recht tot bestaande regimes zoals het privacy-recht, het IE-recht en het Unierecht

gebruik van ongeoorloofde deepfakes. Het zonder toestemming maken en publiceren van deepfakes is op grond van het portretrecht, de AVG, de reputatiedelicten in het strafrecht en de algemene privacywet van artikel 8 EVRM onrechtmatig, tenzij de uitingenvrijheid prevaleert.

De gemeenschappelijke noemer van deze regimes is het grondrecht op privacy of wellicht zelfs het algemene persoonsrecht dat de Hoge Raad in het *Valkenhorst*-arrest lijkt te hebben erkend.⁶⁹ Een gemeenschappelijk kenmerk is dat de rechten niet overdraagbaar zijn. Voor het portretrecht volgt dit uit de bewoordingen van artikel 21 Auteurswet en uit het gesloten systeem van overdraagbare rechten van artikel 3:83 lid 5 BW.⁷⁰ De AVG en het onrechtmatigedaadsrecht scheppen geen subjectieve rechten die zich voor overdracht zouden kunnen lenen. De in de Auteurswet en WNR geregelde persoonsrechten (morele rechten) van auteurs en uitvoerende kunstenaars⁷¹ zijn evenmin overdraagbaar.

Het wetsvoorstel neemt op dit punt een dubbelzinnig standpunt in. Enerzijds situeert de MvT het voorgestelde recht binnen artikel 8 EVRM;⁷² het wetsvoorstel formuleert daarom als hoofdregel dat het deepfake-recht niet overdraagbaar is. Bij filmproducties is overdracht daarentegen regel. Dat staat haaks op de privacygrondslag van het deepfake-recht. Onduidelijk is ook welk regime in een dergelijk geval prevaleert: uitgaande van het portretrecht of de AVG is overdracht onmogelijk, terwijl het wetsvoorstel de overdracht bij filmproducties valideert.

Het wetsvoorstel omarmt voor het overige het licentiemodel. Toestemming tot het maken en exploiteren van deepfakes wordt mogelijk, mits deze schriftelijk is verleend en met inachtneming van de bestaande regels van het auteurscontractenrecht. Het is onduidelijk hoe deze regels zich verhouden tot (met name) de strenge toestemmingsregels van de AVG. Weliswaar voorziet de UAVG in een uitzondering voor de verwerking van per-

soonsgegevens voor 'journalistieke doeleinden of academische, artistieke of literaire uitdrukkingen',⁷³ maar lang niet alle deepfake-licenties zullen door deze uitzondering worden bestreken. Wat als een gedeepfake-te persoon zich jegens zijn licentienemer op de AVG beroept?

Het wetsvoorstel leidt ook tot materieelrechtelijke inconsistenties, vooral in relatie tot het portretrecht. Op grond van het portretrecht zal de rechter steeds een afweging moeten maken tussen de privacyrechten van de geportretteerde en de uitingenvrijheid van degene die het portret publiceert. Daarentegen schept het wetsvoorstel ten aanzien van deepfakes een absoluut recht dat enkel onderworpen is aan de door het Unierecht geharmoniseerde wettelijke beperkingen van het auteursrecht, die in de WNR ten dele zijn overgenomen. De door het EHRM en de Hoge Raad erkende grotere vrijheid van de media om portretten van bekende personen te publiceren, keert in het wetsvoorstel echter niet terug.

Relatie tot het IE-recht

Het wetsvoorstel kwalificeert het deepfake-recht als een naburig recht. Daarmee wordt een in wezen privacyrechtelijke aanspraak gestoken in de jas van de intellectuele eigendom. Wat dat betreft doet het voorgestelde recht denken aan het Amerikaans *right of publicity* en het daardoor geïnspireerde, door Pinckars in zijn dissertatie bepleite 'recht op persona'.⁷⁴ Dat wringt echter niet alleen met bestaande privacyrechten, maar ook met het bestaande systeem en de ratio van de intellectuele eigendom.

IE-rechten hebben ten doel culturele of technische prestaties te bevorderen en te belonen. Het auteursrecht beschermt creatieve scheppingen; de naburige rechten beschermen prestaties die daaraan verwant zijn – vandaar de term 'naburige' rechten. De ratio van de bescherming van het uiterlijk van een persoon is echter niet gelegen in

62. MvT, p. 2.

63. Dit commerciële motief blijkt ook uit het feit dat het voorstel onder meer voorziet in het vorderen van winstafdracht bij inbreuk op het deepfake-recht.

64. [congress.gov/bills/119th-congress/house-bill/2794/text](https://www.congress.gov/bills/119th/congress/house-bill/2794/text).

65. J.C. Ginsburg & G.W. Austin, 'Deepfakes in Domestic and International Perspective', *Columbia Journal of Law & the Arts* 2025, vol. 48, ssrn.com/abstract=5127178.

66. Zie 'Digital Replicas, a Fear of Striking Actors, Already Fill Screens', *New York Times* 4 augustus 2023, [nytimes](https://www.nytimes.com).

com/2023/08/04/arts/television/actors-strike-digital-replicas.html.

67. E. Valks, 'Optreden tegen deepfakes is een goed idee, maar doe dat dan wel via het portretrecht', *NRC* 29 juli 2025, nrc.nl/nieuws/2025/07/29/optreden-tegen-deep-fakes-is-een-goed-idee-maar-doe-dat-dan-wel-via-het-portretrecht-a4901612.

68. Het voorbeeld is ontleend aan *Black Mirror*, afl. 'Be Right Back', seizoen 2, afl. 1, te zien op Netflix. Zie ook L. van der Geld, 'Wie erft jouw gezicht? Over hologramfluencers, digitale koffers en de testamentaire deepfakeclausule', *Ars Aequi* 2025, AA2025083.

69. HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, *NJ* 1994/608 (Valkenhorst).

70. P.B. Hugenholtz, 'Het zwarte Schaep: commercieel portretrecht in de periferie van het recht van de intellectuele eigendom', in: D.J.G. Visser (red.), *Commercieel portretrecht. 30 jaar 't Schaep met de 5 pooten*, Delex, 2009, p. 239.

71. Art. 25 Aw; art. 5 WNR.

72. Zie de MvT, p. 4: 'Een nieuw naburig recht vormt een invulling en uitwerking van het algemene recht op privacy en zelfbeschikking, zoals onder andere vastgelegd in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de

Rechten van de Mens en artikel 8 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.'

73. Art. 43 UAVG jo. art. 7 lid 3 AVG. Zie bijvoorbeeld Rb. Midden-Nederland 9 januari 2020, ECLI:NL:RBMD:2020:24 (*Stemfragment*), *AMI* 2020/7, m.nt. A.M. van Aerde.

74. J.C.S. Pinckars, *From Privacy Toward a New Intellectual Property Right in Persona*, *Information Law Series* 1996, vol. 5, Kluwer Law International.

Het deepfake-probleem waar wij wereldwijd mee hebben te kampen is eerst en vooral een kwestie van handhaving

het bevorderen of belonen van enige menselijk prestatie. Daarom past het voorgestelde regime ten principale niet in het systeem van de intellectuele eigendom, ook niet in de heterogene categorie van naburige rechten.

IE-rechten maken het voorwerp van bescherming tot handelswaar. Het doel van auteursrechten en naburige rechten is niet om te voorkomen dat creatieve prestaties worden gebruikt, maar juist het tegenovergestelde: exploitatie bevorderen door het toekennen van exclusieve rechten waardoor makers en rechthebbenden worden beloond. Het voorstel draagt niet bij aan de bestrijding van deepfakes, maar aan de exploitatie ervan – en dus aan de normalisering van deepfakes.

Dat het IE-recht niet het juiste instrument is om personen tegen deepfakes te beschermen blijkt ook uit de wijze waarop de schade bij inbreuk zou moeten worden vastgesteld. In IE-zaken is het gebruikelijk de misgelopen licentievergoeding als maatstaf te nemen. Daarnaast kan de gelaedeerde op grond van het wetsvoorstel winstafdracht vorderen. Daar schieten de meeste slachtoffers van deepfakes echter niets mee op.

Relatie tot het Unierecht

De MvT besteedt slechts zeer summier aandacht aan de verhouding tot het Unierecht.

‘Het Europees recht laat de introductie van een nieuw naburig recht met betrekking tot deepfakes toe, zolang geen afbreuk wordt gedaan aan de rechten en nabuurrechtelijke beperkingen die op Europees niveau gelden.’

Dat moge zo zijn, maar op de verhouding tot de AVG gaan de indieners niet in. Zoals hiervoor besproken, strookt het voorgestelde regime op een aantal punten niet met de AVG. Het is maar de vraag of het Unierecht dit toelaat.

Het Deense deepfake-voorstel is op grond van de TRIS-richtlijn⁷⁵ bij de Europese Commissie genotificeerd. Dat zou ook met het Nederlandse voorstel moeten gebeuren.

6. Conclusie

Het sterk toenemend gebruik van deepfakes is reden tot grote zorg. Deepfakes grijpen diep in op de privacy en

persoonlijke integriteit van grote aantallen personen. Deepfakes ondermijnen het vertrouwen in de media en de wetenschap. Deepfakes vormen tevens een acute bedreiging voor acteurs en artiesten in de creatieve sector die door digitale replica's dreigen te worden vervangen. Het initiatiefwetsvoorstel ‘Wet naburig recht deepfakes van personen’, dat het onderwerp is van dit artikel, biedt hier tegen echter niet de juiste remedie.

Natuurlijke personen worden reeds naar huidig recht voldoende beschermd tegen ongewenste deepfakes: door het portretrecht, de AVG, het onrechtmatigedaadsrecht en het strafrecht. Van enige behoefte aan aanvullende materiële rechtelijke bescherming is niet gebleken en het wetsvoorstel toont die behoefte ook niet aan. Uit een uitvoerige studie voor het WODC blijkt eerder het tegendeel. Het deepfake-probleem waar wij wereldwijd mee hebben te kampen is eerst en vooral een kwestie van handhaving. Aan meer effectieve handhaving draagt het wetsvoorstel echter nauwelijks bij.

Welbeschouwd strekt het wetsvoorstel dan ook niet tot versterking van de bescherming tegen deepfakes, maar tot het reguleren van een markt waarop ‘deepfake-rechten’ van bekende personen, acteurs en artiesten te gelde kunnen worden gemaakt. Of dit een wenselijke ontwikkeling is, is de vraag. Dat de gemiddelde burger geen behoefte heeft aan een eigen verhandelbaar deepfake-recht staat mijns inziens wel vast.

Daarnaast wringt de systematiek van het voorgestelde deepfake-recht en lijkt er over de consistentie met de bestaande privacyregimes niet goed te zijn nagedacht. Het recht wordt gesitueerd binnen het privacyrecht, maar geconcipieerd als een IE-recht naar het model van de rechten van uitvoerende kunstenaars. Het recht kan worden gelicentieerd en in het kader van een filmproductie zelfs worden overgedragen. Hoe dit te rijmen valt met bestaande privacyrechten die overdracht uitsluiten en toestemming strikt conditioneren, is niet duidelijk. Eveneens onduidelijk is hoe het voorstel zich tot het Unierecht verhoudt.

Hoe dan ook is het wetsvoorstel prematuur. Er ligt geen onderzoek aan ten grondslag waaruit blijkt dat uitvoerende kunstenaars hun digitale persona willen vermarkten of dat er ‘in het veld’ een dringende vraag bestaat naar een geheel nieuw ‘deepfake-recht’. Mocht er toch behoefte bestaan aan enige wettelijke verduidelijking (bijvoorbeeld ten aanzien van het gebruik van *voice clones* of de licentieerbaarheid), dan zou volstaan kunnen worden met een bescheiden aanpassing van het bestaande portretrecht of de rechten van uitvoerende kunstenaars. ●

⁷⁵. Richtlijn (EU) 2015/1535 van 9 september 2015 betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij (codificatie).